

Asia: VM003:00/2017 VM/155/03.01.00/2018

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta sekä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 5 §, 6 § ja 7 §:n 1 momentin kumoamisesta

1. Yleiset kommentit lakiehdotuksesta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta lausua ja tulla kuulluksi hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta sekä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 5 §, 6 § ja 7 §:n 1 momentin kumoamisesta.

THL pitää hallituksen esitystä hyvänä ja tärkeänä sen tuottaessa myönteisiä vaikutuksia julkisten organisaatioiden asiakkaiden yhdenvertaiseen asemaan. Lakiehdotus selkeyttää ja yhdenmukaistaa digitaalisia palveluja koskevia säännöksiä ja toimintatapoja.

2. Kommentit lakiehdotuksen pykäliin ja yksityiskohtaisiin perusteluihin

1 luku: Yleiset säännökset

2§ määritelmät

THL ehdottaa, että kohta 3. digitaalisen palvelun määritelmä, nostetaan listauksessa ylemmäs ensimmäiseksi kohdaksi. Onko digitaalisen palvelun määrittely riittävän selkeä, todenmukainen ja laaja? Nyt digitaalinen palvelu on määritelty samaa käsitettä tarkoittavaksi kuin verkkosivusto ja mobiilisovellus.

THL pitää hyvänä, että viranomaisen määritelmä on laaja ja pitää sisällään myös yliopistot- ja ammattikorkeakoulut ja julkisoikeudelliset yhdistykset kuten ylioppilaskunnat.

3§ soveltamisala

THL pitää hyvänä asiana, että soveltamisala koskee myös vesi- ja energihuollon liikenteen ja postipalvelujen alla toimivia viranomaisia tai julkisoikeudellisia laitoksia sekä vahvoja sähköisiä tunnistuspalveluita ja finanssialan palveluita. On myös hyvä, että laki tulee koskemaan vakuutusyhtiöitä siltä osin kuin niiden palveluja tarjotaan yleisölle. Nämä lisäävät merkittävästi vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta kansalaisina.

THL ehdottaa soveltamisalan selkeyttämistä. Soveltamisalaan on kirjattu esimerkiksi hieman epäselvästi, koskeeko laki varhaiskasvatuksessa, opetuksessa tai koulutuksessa käytettäviä sähköisiä oppimisalustoja tai esimerkiksi koulun ja kodin yhteydenpitoon käytettäviä alustoja. Perusteluissa lain on mainittu koskevan verkkosivustoja ja mobiilisovelluksia, jotka liittyvät olennaisesti hallinnollisiin tehtäviin verkossa. Miten määritellään olennainen hallinnollinen tehtävä? Soveltamisalan ulkopuolelle on rajattu palvelut, jotka tuotetaan koulutuksen yhteydessä ja joita käytetään rajatulle ryhmälle kokeiluluontoisesti. Toivottavaa olisi, että jos ryhmässä on vammaisen henkilö, tulisi silloinkin vähintään kohtuullisin mukautuksin huolehtia vammaisen henkilön osallisuudesta kokeiltavaan palveluun.

Lakiehdotusta ei sovelleta verkkokarttoihin ja karttapalveluihin. Lakiehdotus ei kuitenkaan ota kantaa erityyppisiin raportointipalveluihin, joissa on paljon graafeja ja infograafeja, joita tuotetaan enenevässä määrin. Olisikin hyvä, että laissa otetaan kantaa graafisia ja infograafeja sisältäviin palveluihin ja sisältöihin.

THL ehdottaa myös viranomaisten yleisölle tarjottavan palvelun käsitteen selkeyttämistä.

2 luku: Viranomaisten digitaalisten palvelujen järjestäminen yleisölle

-

3 luku: Digitaalisten palvelujen saavutettavuus

8§ kohtuuton rasite

THL pitää hyvänä, että kohtuuttomaan rasitteeseen ei voi vedota tilanteissa, joissa hankitaan uutta digitaalista palvelua.

9§ saavutettavuusseloste

Saavutettavuusseloste on hyvä keino hallita ja seurata poikkeuksia, sillä se pakottaa palveluntarjoajan jo ennakkoon valmistautumaan saavutettavuuteen ja tietoisesti arvioimaan oman palvelunsa saavutettavuutta.

10§ saavutettavuuspalaute ja 11§ saavutettavuuskantelu

10 ja 11 pykälissä on kirjattu erilaisia ehtoja ja tilanteita, miten ja missä tilanteissa digitaalisen palvelun saavutettavuudesta saa kannella. THL pohtii heikentääkö asiakkaan oikeussuojaa se, että esimerkiksi viranomaisen verkkosivuston esteellisyydestä ei ole mahdollista suoraan kannella valvontaviranomaiselle, vaan se on mahdollista vain 11 § mainittujen edellytysten täytyessä.

4 luku: Saavutettavuusvaatimusten valvonta ja oikeussuoja

12 § valvontaviranomainen

Lakiluonnoksesta ei käy selväksi onko valvontaviranomaisen tehtävänä antaa yksityiskohtaista neuvontaa palvelujen tuottajille. Hallituksen esityksestä päätellen valvovan viranomaisen lisäksi ei ole tulossa varsinaista asiaa kehittävää ja toimeenpanevaa tahoja. THL:n mielestä saavutettavuuden kehittäminen ja toimeenpano pitäisi määrittellä jonkin tahon tehtäväksi, sillä lain toimeenpanossa on odotettavissa paljon yksityiskohtia koskevia kysymyksiä ja määrittelyjä. Lakiluonnoksesta jää epäselväksi mikä taho lain tultua voimaan auttaa soveltamaan lakia ja vastaa yksityiskohtaisiin kysymyksiin?

5 luku: Erinäiset säännökset

-

3. Kommentit vaikutusten arviointiin

-

4. Muut kommentit

THL painottaa, että lain sisällön laaja-alaisuus ja monimutkaisuus vaatii toteuttamiseksi laajamittaisen toimeenpanon koulutuksen ja neuvonnan. Moni lain kohdista on vaikeatulkintaista ja vaikeasti sovellettavissa olemassa oleviin monimuotoisiin digitaalisiin palveluihin. Tällä hetkellä kunnilla ja kaikilla julkisilla tahoilla ei välttämättä ole tietoa lainkaan saavutettavuusdirektiivistä eikä varsinkaan saavutettavuudesta ja sen käytännön toteuttamisesta digitaalisissa palveluissa.

Verkkosivusto käsitteenä pitää sisällään kaiken sisällön, mikä sinänsä on hyvä ja kannatettava asia, mutta toimeenpanossa ja koulutuksessa on muistettava, että koulutustarve tulee koskemaan suurta joukkoa sisällön tuottajia, ei pelkästään verkkosivustoja teknisesti rakentavia henkilöitä. Esimerkiksi kaikkien organisaation sivuilla olevien ppt-esityksien yms. tiedostojen tulee olla saavutettavia.

Toimeenpanossa tulee huolehtia myös riittävästä resursoinnista valvovalle viranomaiselle neuvonta-, koulutus- ja ohjauspalveluihin lain toimeenpanon toteuttamiseksi. THL pitää erittäin hyvänä lain voimaantuloa mutta haluaa painottaa, että tarvitaan riittävä koulutus ja neuvonta-apua toimeenpanon tueksi. Tällä hetkellä Suomessa ei ole kootusti miltään taholta saatavissa kattavasti päivitettyjä ja helposti ymmärrettäviä ohjeistuksia ja tietoa hyvistä käytännöistä saavutettavuuden

edistämiseksi verkkosivustoilla ja niiden sisällössä. Jonkun tahon olisi vastattava tästä työstä, jos se ei ole valvojan viranomaisen tehtävä.

THL toivoo erityisesti terminologista selkiytystä ja apua tulkintaan ja lain toimeenpanon jalkautukseen lain tultua voimaan, koska jokainen palvelu pitää erikseen arvioida ja kriteeristön täytyy olla selkeä ja helppokäyttöinen.

Ojaluoma Maria
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL - Tietopalvelut/ Tuotteet-yksikkö